

Komet **beskriver**

Så funkar det! Om lagar och regler

Komet beskriver 2021:05. Så funkar det! Om lagar och regler

Citera gärna ur Komets publikationer, men ange alltid källa

Rapporten är publicerad på www.kometinfo.se

Stockholm, juni 2021

Kommittén för teknologisk innovation och etik

Grafisk Design: Springtime-Intellecta

Produktion: Komets sekretariat. Projektledare: Annika Palm

ISBN 978-91-985812-7-0

Förord

Det är inte alltid lätt att göra rätt, men det går för det mesta! Regler bör ses som möjliggörare, inte som hinder. Var och en kan bidra till en regelutveckling som innebär att vi säkerställer relevanta regler när vi med hjälp av teknikutveckling och innovation tar oss an samhällsutmaningarna i den fjärde industriella revolutionens och klimatkrisens tidevarv.

I en alltmer komplex och snabbföränderlig verklighet med en påtaglig internationalisering ser vi en ständigt växande regelflora. Det finns många regler att förhålla sig till och det kan många gånger vara svårt att förstå vilka regler som gäller, vilka regler som har företräde framför andra regler, om regler är bindande eller inte och hur nya regler (eller ändringar av befintliga regler) bereds och beslutas.

Regeringens ambition är att det i hela landet ska finnas mycket goda förutsättningar för utveckling av nya och innovativa lösningar samt nya affärsmodeller. Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) har till uppgift att bland annat bistå regeringen i arbetet med att identifiera policyutmaningar och bidra till att minska osäkerheten kring gällande regler.

Inom ramen för sitt regeringsuppdrag vill Komet öka kunskaperna för användning och utveckling av regler. Det är viktigt att alla som arbetar med utveckling av nya produkter, tjänster och processer på teknikområdet förstår det han eller hon har att förhålla sig till. Förståelse kan också ge insikt i om det finns anledning att påtala konkreta regelhinder för att på bästa sätt kunna få teknik och regelutveckling att gå mer i takt. Det är naturligtvis lika viktigt att de som arbetar med regelutveckling förstår behovet av innovation och hållbar samhällsförnyelse.

Med denna rapport vill Komet bidra till att höja kompetensen och öka den grundläggande förståelsen för lagar och regler. Vi hoppas också att rapporten kan bidra till tankar och idéer om en mer dynamisk och hållbar regelutveckling.

Stockholm, juni 2021

Jon Simonsson, ordförande i Kommittén för teknologisk innovation och etik

Sammanfattning

Teknikutvecklingen går allt snabbare och det är svårt att få teknik och regelutveckling att gå i takt. Komplex teknik har även lett till ett växande antal regler. Det gör att det behövs kunskap om olika typer av regler, hur regler förhåller sig tillvarandra och vem som beslutar om nya eller ändrade regler. Det behövs också kunskap om processerna som leder fram till sådana beslut.

Denna rapport ger en grundläggande förståelse för regler och regelutveckling. Den som förstår vad som är möjligt, rimligt och lämpligt har goda förutsättningar att utveckla och använda ny teknik på ett ansvarsfullt sätt.

Om regler och olika typer av regler

Regler finns främst för att främja önskade och hindra oönskade beteenden. De kan vara generella eller specifika. Reglerna kan vara bindande eller av mer frivillig karaktär.

Den som inte följer bindande regler kan drabbas av rättsliga konsekvenser i form av straffrättsliga påföljder, exempelvis fängelse och böter. Den kan också få administrativa sanktioner, som avgifter och näringsförbud. Exempel på bindande regler är svenska lagar och förordningar, samt Europeiska unionens förordningar och direktiv. Regler som inte är bindande finns i exempelvis uppförandekoder, branschöverenskommelser och standarder.

En regel ingår i princip alltid i ett sammanhang och det går sällan att använda en enskild regel utan att veta eller sätta sig in i hur den hänger ihop med andra regler.

Hur regler förhåller sig till varandra

Alla regler hänger ihop på ett förutbestämt sätt, oftast hierarkiskt men också parallellt. En grundregel är att bindande regler alltid gäller före andra regler. Detta gäller oavsett om det är svenska eller internationella regler.

I Sverige gäller följande rangordning (regelhierarki) för de bindande reglerna: grundlag ligger överst i hierarkin, därefter följer i fallande ordning lag, förordning och myndighetsföreskrift.

Europeiska unionens bindande regler har alltid företräde framför ett medlemslands bindande regler. Inte sällan ska både Europeiska unionens regler och nationella kompletterande regler användas samtidigt och då är det särskilt viktigt att veta hur reglerna förhåller sig till varandra.

Om lagstiftningsprocesser

Lagstiftningsarbete är både komplext och resurskrävande. För att säkerställa de grundläggande rättsprinciperna¹ måste nya och ändrade regler utarbetas på ett rättssäkert, robust och transparent sätt.

¹ legalitet, objektivitet och proportionalitet.

I Sverige genomförs lagstiftningsarbetet i ett antal på varandra följande steg. Att ta fram en ny lag, eller ändra en lag, omfattar ett tiotal moment som alltid måste genomföras. Det börjar normalt med att regeringen tillsätter en utredning som utarbetar förslag på ny eller ändrad lag. Förslaget skickas vanligtvis på remiss. Regeringskansliet bereder förslaget och en granskning görs ofta i Lagrådet. Regeringen lämnar sedan förslag till riksdagen, som fattar beslut om den nya eller ändrade lagen.

Även inom Europeiska unionen (EU) finns en lagstiftningsprocess i flera steg. EU-länderna fattar gemensamma beslut om EU-lagarna. Representanter från medlemsländernas regeringar sitter i EU:s ministerråd som godkänner nya lagar, vanligtvis tillsammans med Europaparlamentet vars ledamöter är folkvalda i EU:s medlemsländer.

Det finns också processer för att ta fram internationella regler och regler som inte är bindande. Processerna ser olika ut, det finns oftast inte någon lag som reglerar hur processen ska vara utformad.

Varför länder gör olika

Varje land har ett eget rättssystem, statsskick och egna förvaltningsmodeller. Detta påverkar bland annat hur ett land tar fram och tillämpar regler. Nationella regler utgår främst från behov och förutsättningar av inrikespolitisk karaktär medan internationella regler vanligtvis tas fram efter förhandling där parternas olika intressen ofta innebär kompromisser. I världen finns flera olika typer av rättssystem, exempelvis kontinentaleuropeisk rätt, angloamerikansk rätt och religiösa rättssystem

Eftersom varje land har sitt eget rättssystem är länder i princip aldrig helt jämförbara. Länder med liknande regelgivning och regeltillämpning utgår vanligtvis från samma typ av rättssystem. Men även länder som tillhör samma övergripande rättssystem kan skilja sig åt, exempelvis hur lagstiftningsprocessen går till eller vilka underlag som används vid tillämpning och tolkning av regler.

Samtliga medlemsländer i EU omfattas av EU:s bindande regler. Möjligheten att besluta om nationella kompletterande regler ger medlemsländerna en viss frihetsgrad, som skulle kunna uppfattas resultera i skillnader. Kompletterande regler kan dock endast innebära preciseringar och får aldrig avvika från de bindande EU-reglerna.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och mål	1
1.3 Målgrupp.....	2
1.4 Disposition	2
1.5 Definitioner.....	2
2. Kort om regler	3
2.1 Regler	3
2.2 Bindande regler och regler som inte är bindande	3
2.3 Regler genom fastställda processer	4
3. Olika typer av regler	5
3.1 Svenska bindande regler.....	5
3.2 EU:s bindande regler	8
3.3 Andra regler.....	10
3.4 Internationella regler	13
4. Hur olika regler förhåller sig till varandra	14
4.1 Bindande regler gäller alltid före andra regler	14
4.2 Svenska regler i en internationell kontext.....	17
4.3 Rätten att besluta bindande regler	19
5. Om lagstiftningsarbete	20
5.1 Den svenska lagstiftningsprocessen	20
5.2 EU:s lagstiftningsprocess	26
6. Varför länder gör olika	28
6.1 Olika rättssystem.....	28
6.2 Samma EU-regler, men ändå olika	29
6.3 Skillnader kan bero på internationella regler	30

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Teknikutvecklingen går allt snabbare och det är svårt att få teknik och regelutveckling att gå i takt. Ny teknik och användning av teknik på nya sätt är en orsak till ett växande antal regler. Den som ska använda reglerna behöver i allt större utsträckning ha kunskap om både hur regler ska användas och hur de förhåller sig till varandra. Det är viktigt att den som arbetar med utveckling och användning av ny teknik vet vilka regler som gäller och vilka regler som måste följas. Det är också bra att känna till hur nya regler kommer till och hur befintliga regler ändras.

I Sverige gäller rättsstatsprincipen (se faktaruta). Den innebär att mycket av det vi gör eller vill göra styrs av regler, i form av bland annat svenska lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter. Men Sverige är också en del av världen. Tillsammans med nationella regler ska även internationella regler tillämpas, främst regler från Europeiska unionen (EU) och regler i olika internationella överenskommelser.

All offentlig makt i Sverige utgår från folket.

Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas under lagarna.

** 1 kap. 1 § regeringsformen*

1.2 Syfte och mål

Syftet med rapporten är att bidra till förståelse och kunskap om att det finns olika typer av regler och hur reglerna förhåller sig till varandra. Syftet är också att beskriva vem som beslutar om nya eller ändrade regler, samt om processerna som leder fram till sådana beslut. Rapporten ska ge en grundläggande förståelse för regler och regelutveckling, som kan vara till hjälp vid utveckling av produkter, tjänster och processer inom teknikområdet. Den som förstår vad som är möjligt, rimligt och lämpligt med utgångspunkt i gällande regler har goda förutsättningar att utveckla och använda ny teknik på ett ansvarsfullt sätt.

Komet har fokuserat på att beskriva de komplexa regelstrukturerna på ett begripligt sätt. Det innebär att övergripande beskrivningar har fått företräde framför alltför mycket detaljer. Ambitionen är att läsaren ska få lättillgänglig information för att kunna navigera bland reglerna och använda dem på rätt sätt. Läsaren ska också få en tydlig bild av möjligheten att föreslå nya eller ändrade regler, när sådana behov uppstår.

Vi har i vissa fall valt att inte använda strikt juridiska begrepp där andra ord ger en bättre läsförståelse. Några begrepp har Komet valt att definiera särskilt, se avsnitt 1.5.

1.3 Målgrupp

Rapporten riktar sig främst till den som utvecklar ny teknik eller vill använda teknik på nya sätt och som behöver veta mer om olika regler, hur de förhåller sig till varandra och vad som händer om reglerna inte följs. Det kan exempelvis vara den som arbetar med teknik- och verksamhetsutveckling eller den som har ansvar för att regler följs. Den vänder sig till såväl chefer som medarbetare. Dessutom kan den användas som stöd i dialogen mellan jurister och teknikutvecklare. Vi utesluter inte att den också kan vara användbar för politiker och andra beslutsfattare.

1.4 Disposition

Rapporten är indelad i sex kapitel. Första kapitlet ger en bakgrund till rapporten och andra kapitlet redogör kort för begreppet regler. Tredje kapitlet beskriver olika typer av regler och fjärde kapitlet handlar om hur olika regler förhåller sig till varandra.

I det femte kapitlet beskrivs lagstiftningsarbetet relativt detaljerat och slutligen tar sjätte kapitlet upp frågan om varför länder använder och tolkar gemensamma regler på olika sätt.

1.5 Definitioner

I rapporten används ett antal relativt generella begrepp. I denna rapport tillämpar Komet genomgående de definitioner som beskrivs i tabell 1.

Begrepp	Hur begrepp används i rapporten
Regler	Samlingsbegrepp för alla typer av regler oavsett om de är bindande eller inte samt för enskilda regler (bestämmelser) och för regelsamlingar eller specifika regelverk.
Bindande regler	Regler som måste följas. Att inte följa sådana regler kan få rättsliga konsekvenser, exempelvis straffrättsliga påföljder som fängelse och böter eller administrativa åtgärder som sanktionsavgifter och näringsförbud
Regler som inte är bindande	Oftast frivilliga regler som inte kan få rättsliga konsekvenser (se ovan). Däremot kan sådana regler ändå innebära vissa skyldigheter och åtaganden som måste uppfyllas av den som använder eller har anslutit sig till reglerna.
Regelgivare	Den som har rätt att besluta om regler, exempelvis riksdag, regering, myndigheter, EU:s institutioner, internationella organisationer etc.
Regel användare	Den som måste följa regler eller på annat sätt vill ansluta sig till eller använda (tillämpa) regler
Lagstiftningsprocess	Processen för lagstiftningsarbetet för att besluta bindande regler, oavsett om det handlar om lagar, förordningar, myndighetsföreskrifter eller EU:s bindande regler

Tabell 1. Definitioner av begrepp som används i rapporten.

2. Kort om regler

Substantivet *regel* beskrivs ofta i ordböcker² som något som i en viss situation oförändrat upprepas och därmed är möjligt att förutsäga. Ordet används också i en snävare och mer formell betydelse för exempelvis normer, föreskrifter eller bestämmelser. I denna rapport har Komet valt att använda ordet *regler* i vid bemärkelse (se definitionen i avsnitt 1.5). Detta kapitel ska skapa en grundläggande förståelse för regler.

2.1 Regler

Regler finns främst för att främja önskade beteenden och hindra sådant som är oönskat. Det kan till exempel vara att skydda människor, natur och djur, att säkerställa demokrati och fri konkurrens eller att förhindra brott. På en övergripande nivå finns regler för att säkerställa ett demokratiskt och rättvist samhälle. Regler på en mer detaljerad nivå rör till exempel verksamheter, produkter, branscher eller vissa situationer.

En regel ingår i princip alltid i ett sammanhang och det går sällan att använda en enskild regel utan att sätta sig in i hur den hänger ihop med andra regler. Hur regler förhåller sig till varandra beskrivs närmare i kapitel 4.

För att säkerställa att regler följs är det viktigt att känna till vilka regler som finns och att det kan innebära konsekvenser, i form av straff eller andra sanktioner, för den som inte följer reglerna.

2.2 Bindande regler och regler som inte är bindande

Regler delas ofta upp i bindande regler och regler som inte är bindande.

Att en regel är bindande betyder att den måste följas. Den som inte följer bindande regler kan drabbas av rättsliga konsekvenser, exempelvis straffrättsliga påföljder som fängelse och böter. Andra konsekvenser är administrativa sanktioner som avgifter och näringsförbud. Exempel på bindande regler är svensk lagstiftning i form av lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter (med samlingsbenämningen författningar) och EU-regler i form av fördrag, förordningar, direktiv och beslut (med samlingsbenämningen rättsakter).

Regler som inte är bindande har ofta formen av överenskommelser eller avtal. Konsekvenser av att bryta mot en regel som inte är bindande kan vara att överenskommelsen upphör eller att den som brutit mot regeln utesluts från ett frivilligt ingånget sammanhang.

Läs mer om bindande och icke-bindande regler i kapitel 3.

² Exempelvis SAOL, SAOB och Svensk ordbok.

2.3 Regler genom fastställda processer

Nya eller ändrade regler måste utredas och beslutas på ett strukturerat sätt som bland annat säkerställer öppenhet, rättssäkerhet, att reglerna är ändamålsenliga samt att det inte uppstår krockar eller motstridigheter i förhållande till andra regler. Detta görs genom fastlagda processer. Läs mer om hur regler tas fram och beslutas i kapitel 5.

3. Olika typer av regler

Det finns mängder av regler som ska säkerställa allt från mänskliga rättigheter till fri och öppen konkurrens. Kapitel 3 ger en övergripande bild av olika typer av regler, främst med utgångspunkt i vilka regler som finns, vem som fattar beslut om regler och vilka konsekvenser som kan bli aktuella om reglerna inte följs.

I kapitlet utgår alla exempel från regler för hantering av personuppgifter. Exempelen illustrerar att regler ofta ingår i ett både stort och komplext regelsammanhang. Faktarutorna ger en kort introduktion till vem som fattar beslut, och vad konsekvensen kan bli av att inte följa en regel.

3.1 Svenska bindande regler

I Sverige gäller rättsstatsprincipen. Den innebär bland annat att samhället styrs av regler som är beslutade och kända. Svenska bindande regler finns i författningar som kallas lagar, förordningar och föreskrifter. Det finns dessutom två olika typer av lagar – grundlag och lag.

Riksdagen är det högsta lagstiftande organet, men även regeringen och myndigheter³ kan besluta om bindande regler. Läs mer om regeringens och myndigheternas befogenheter att besluta bindande regler i avsnitt 4.3.

Grundlag

Sveriges fyra grundlagar är regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.⁴

Grundlagarna syftar bland annat till att säkerställa demokratin och att Sverige ska förbli en rättsstat. Exempelvis innehåller regeringsformen regler om hur landet styrs⁵, hur riksdag och regering utses och arbetar samt medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter. I regeringsformen regleras också bland annat fri åsiktsbildning och allmän och lika rösträtt.

Exempel på en grundlag

Av regeringsformen framgår bland annat att var och en är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten.

2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen

Inga lagar eller andra författningar får strida mot grundlagarna.

³ inbegripet kommuner.

⁴ Fram till 1974 var riksdagsordningen en grundlag. Nu har den en mellanställning mellan grundlag och vanlig lag. Riksdagsordningens huvudbestämmelser kan ändras antingen genom två likadana riksdagsbeslut med val emellan eller genom att ett beslut fattas i riksdagen med kvalificerad majoritet.

⁵ Statskicket i Sverige är parlamentarisk demokrati.

Grundlagarna utgör grunden för all svensk lagstiftning. För att de ska ändras måste riksdagen fatta två likalydande beslut, med ett riksdagsval mellan besluten.

Riksdagens beslutar om grundlagar

Riksdagen fattar beslut om grundlagar efter förslag från regeringen. Förslagen hanteras i riksdagens utskott som lämnar förslag till beslut. För grundlag krävs två beslut i riksdagen med ett riksdagsval mellan. Riksdagens 349 ledamöter beslutar genom att var och en röstar (för, emot eller avstår) vid en omröstning i kammaren.

Grundlagar är bindande och innehåller regler om bland annat rättigheter och skyldigheter som kan gälla exempelvis enskilda personer, företag eller organisationer.

Lag

I en av grundlagarna (regeringsformen) anges vilka regler som måste beslutas av riksdagen. Det gäller bland annat regler om människors personliga och ekonomiska förhållanden, regler om skyldigheter och inskränkningar för människor, om kommuners organisation och verksamhetsformer samt regler om folkomröstningar och val till Europaparlamentet. Regler om skatter, om konkurser och om inskränkning i offentlighetsprincipen är också exempel på regler som måste beslutas i lag.

En lag får inte strida mot grundlag. I vissa fall kan riksdagen delegera föreskriftsmakt till regeringen.

Exempel på en lag

Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning innehåller nationella regler som kompletterar GDPR, exempelvis om tystnadsplikt för dataskyddsombud, ålder för barns rätt att samtycka, personuppgifter för statistik, inom hälso- och sjukvården och om skadestånd.*

** SFS 2018:218*

Riksdagen fattar beslut om lagar

Riksdagen fattar beslut om lagar vanligtvis efter förslag från regeringen. Förslagen hanteras i riksdagens utskott som lämnar förslag till beslut. Riksdagens 349 ledamöter beslutar genom att var och en röstar (för, emot eller avstår) vid en omröstning i kammaren.

Lagar är bindande och måste följas. Reglerna kan gälla för såväl personer som för företag, myndigheter och organisationer. För den som inte följer reglerna kan konsekvenserna bli exempelvis straffrättsliga påföljder som fängelse och böter eller administrativa sanktioner i form av avgifter och näringsförbud.

Förordning

När regeringen beslutar om bindande regler görs det i form av förordningar. Regeringen får bland annat besluta om regler i förhållanden mellan staten och enskilda (personer eller organisationer). Dessa ska vara gynnande för den enskilde, exempelvis bidrag till en viss verksamhet.

Dessutom kan regeringen besluta om bindande regler för att komplettera en lag.

Regeringens förordningar får inte strida mot grundlagar eller andra lagar. Läs mer om regelhierarkier i kapitel 4.

Exempel på en förordning

Förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning* kompletterar både GDPR och den svenska lagen med kompletterande regler till GDPR. Förordningen anger bland annat att Integritetsskyddsmyndigheten ska vara tillsynsmyndighet. Den innehåller även regler om verkställighet av sanktionsavgifter.

* SFS 2018:219

Regeringen fattar beslut om förordningar

Regeringen fattar beslut om förordningar efter beredning i Regeringskansliet. Som huvudregel fattar regeringen sina beslut vid ett regeringsammanträde.

Förordningar är bindande och måste följas. Reglerna kan gälla för såväl personer som för företag, myndigheter och organisationer. Konsekvenserna av att inte följa reglerna kan innebära straffrättsliga påföljder eller administrativa sanktioner.

Föreskrifter

Myndigheter beslutar bindande regler i form av myndighetsföreskrifter. De reglerar oftast en situation, ett område eller en verksamhet av mer konkret och detaljerad karaktär, till exempel att en ansökan ska göras på en viss blankett eller vad en ansökan ska innehålla. En sådan bindande regel kan till exempel innebära att en ansökan, som enligt en föreskrift ska göras på en särskild blankett, lämnas utan åtgärd (avvisas) om den särskilda blanketten inte har använts.

Exempel på en föreskrift

Skatteverkets föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i Skatteverkets beskattningsdatabas*, som bland annat reglerar vilka personuppgifter som får hanteras av myndigheten.

* SKVFS 2018:12

I sammanhanget kan nämnas att myndigheter också tar fram allmänna råd. Dessa är inte bindande, utan rekommendationer för att regelanvändaren ska förstå hur han eller hon bör agera.

En myndighets föreskrifter får inte strida mot grundlagar, lagar eller förordningar. Läs mer om regelhierarkier i kapitel 4.

Myndigheten fattar beslut om föreskrifter

En myndighet fattar beslut om föreskrifter. Det är myndighetens ledning, exempelvis styrelsen eller generaldirektören, som beslutar om föreskrifterna.

Föreskrifter är bindande och måste följas. Konsekvensen av att inte följa föreskrifter kan vara att en ansökan inte kan prövas eller att ett vitesföreläggande utfärdas för att fullgöra en uppgiftsskyldighet.

3.2 EU:s bindande regler

Inom Europeiska unionen (EU) används olika typer av regler för att nå de mål som medlemsländerna gemensamt kommit överens om. De bindande reglerna utgörs i huvudsak av fördrag, förordningar, direktiv och beslut. Fördragen, förordningarna och direktiven gäller för samtliga medlemsländer. Besluten gäller oftast bara ett eller ett fåtal länder, en bransch eller ett företag.

EU beslutar även om *rekommendationer* och *yttranden*. Dessa är inte bindande, men kan användas när EU-domstolen tolkar EU-regler.

Fördrag

Fördragen utgör fundamentet för unionen.

I fördragen fastställs bland annat EU:s mål, de regler som gäller för EU:s institutioner, hur beslut fattas och hur förhållandet mellan EU och medlemsländer ska se ut.

Fördragen beslutas av medlemsländerna gemensamt och är bindande för länderna. EU får bara vidta åtgärder som har stöd i fördragen.

För närvarande finns fyra gällande fördrag:

- Fördraget om Europeiska unionen
- Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
- Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen
- Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Exempel på EU-fördrag

Stadgan om de grundläggande rättigheterna, innehåller regler om skyddet för personuppgifter (artikel 8).*

** EU-stadgan, (EU)2016/C 202/02*

Medlemsländerna tar fram EU-fördrag

Fördragen tas fram av medlemsländerna gemensamt och godkänns (ratificeras) sedan av respektive medlemsland för att bli gällande.

Fördragen är bindande för samtliga medlemsländer. EU-kommissionen kan inleda ett så kallat överträdelseförfarande mot ett medlemsland som bryter mot skyldigheterna i fördragen. EU-domstolen kan besluta om böter och vite i en sådan process.

Förordning

EU-förordningar ska säkerställa att reglerna för ett visst område, till exempel hantering av personuppgifter, är de samma i alla medlemsländer. Förordningarna innebär enhetliga regler inom hela unionen. En förordning är bindande, gäller direkt och i sin helhet i varje medlemsland. I Sverige kan en EU-förordning jämföras med en svensk lag. Läs mer om hur olika regler förhåller sig till varandra i kapitel 4.

Exempel på en EU-förordning

EU:s dataskyddsförordning (engelska: GDPR, General Data Protection Regulation) reglerar bland annat*

- *ansvaret för hantering av personuppgifter*
- *för vilka ändamål personuppgifter får hanteras*
- *information till dem vars uppgifter hanteras*
- *krav på informations säkerhet*
- *sanktionsavgifter för personuppgiftsansvariga*
- *nationella tillsynsmyndigheters roll och verksamhet.*

** Europaparlamentet och rådets förordning, (EU) 2016/679*

Rådet och parlamentet beslutar om EU-förordningar

Europeiska unionens råd och Europaparlamentet fattar gemensamt beslut om förordningar genom en fastställd process. Den inleds med att EU-kommissionen lämnar ett förslag till Europaparlamentet och fortsätter sedan med ett antal behandlingar och förhandlingar i rådet och parlamentet innan besluten fattas.

EU-förordningar är bindande i samtliga medlemsländer. De motsvarar svenska lagar och måste följas. För den som inte följer reglerna kan det få konsekvenser, exempelvis i form av sanktionsavgifter. Den som måste följa reglerna kan vara allt från myndigheter till enskilda personer, företag och organisationer.

Direktiv

EU-direktiven utgör ett ramverk som ska säkerställa att medlemsländernas nationellt reglerar det område som ett direktiv avser. Varje medlemsland bestämmer själv hur ett direktiv ska genomföras med hjälp av nationella regler. Ofta behöver varje land besluta om nya eller ändrade nationella lagar och förordningar för att kunna uppfylla ett direktiv.

Exempel på ett EU-direktiv

EU-direktivet om skyddet för personuppgifter i brottsbekämpande verksamhet. Direktivet handlar om hur personuppgifter ska skyddas när de ingår i en myndighets brottsbekämpande verksamhet. Direktivet har genomförts bland annat genom brottsdatalagen**.*

** Europaparlamentet och rådets direktiv, (EU) 2016/ 680*

*** Brottsdatalagen (2018:1177)*

Om nationella regler redan uppfyller ett direktiv krävs inga nationella regleringsåtgärder. Det är dock relativt ovanligt. Läs mer om den svenska lagstiftningsprocessen i kapitel 5.

Rådet och parlamentet beslutar om EU-direktiv

Europeiska unionens råd och Europaparlamentet fattar gemensamt beslut om direktiv genom en fastställd process. Den inleds med att EU-kommissionen lämnar ett förslag till Europaparlamentet och fortsätter sedan med ett antal behandlingar och förhandlingar i rådet och parlamentet innan besluten fattas.

EU-direktiv är bindande för samtliga medlemsländer, men kräver nationella regler i form av svenska lagar och förordningar för att bli gällande och därmed kunna användas. De nationella reglerna är bindande och måste följas av alla som omfattas av reglerna. Med utgångspunkt i direktivet kan de nationella reglerna innehålla exempelvis straffrättsliga påföljder som fängelse och böter eller administrativa sanktioner som avgifter och indragande av tillstånd.

Beslut

Bindande regler i form av beslut avser oftast regler inom ett avgränsat område eller en särskild fråga. Ett beslut gäller vanligtvis direkt för den som beslutet riktar sig till, vilket till exempel kan vara ett land, en organisation eller en verksamhet.

Det finns två typer av beslut. Dels beslut som har en angiven adressat (individer, juridiska personer eller medlemsstater), dels beslut som är mer generella och gäller alla. Den sistnämnda typen avser oftast regler för att uppnå ett policymål.

Exempel på ett EU-beslut

Genomförandebeslut om Japans adekvata skyddsnivå för personuppgifter. Beslutet innehåller regler om förutsättningarna för att Japans lagstiftning motsvarar den skyddsnivån för hantering av personuppgifter som krävs inom EU.*

** Kommissionens genomförandebeslut, (EU) 2019/419*

Rådet och parlamentet fattar EU-beslut

Det är främst Europeiska unionens råd och EU-kommissionen som fattar bindande regler i form av beslut.

Besluten är bindande för den som berörs av beslutet, exempelvis ett medlemsland, en verksamhet eller ett företag. Besluten gäller direkt.

3.3 Andra regler

Standarder, uppförandekoder och branschöverenskommelser är exempel på regler som normalt inte är bindande. Det handlar ofta om att formalisera en gemensam ambition eller intention. Reglerna innehåller bland annat det som parterna kommit överens om, det som ska uppnås och på vilket sätt det bör ske. Reglerna kan vara av generell karaktär eller specifika och detaljerade.

Bindande regler har alltid företräde. Det innebär att regler som inte är bindande alltid måste tas fram med utgångspunkt i bindande regler för den aktuella frågan, området eller verksamheten.

Nedan beskrivs ett urval av regler som inte är bindande.

Standarder

Standarder finns på olika områden. Bakgrunden till standarder är oftast att ett antal aktörer tillsammans har kommit överens om gemensamma lösningar på återkommande problem. En standard tas vanligtvis fram av standardiseringsinstitut, ofta tillsammans med relevanta aktörer inom olika branscher och sektorer. Det finns både nationella och internationella standarder.

Att använda standarder är frivilligt. Ibland förekommer dock krav på en viss standard i bindande regler, till exempel vid olika typer av certifiering eller för att verifiera reglerade processer.

Exempel på en standard

ISO-standarderna om ledningssystem för informationssäkerhet innehåller krav på informationssäkerhet, informationssäkerhetsåtgärder, styrning och riskhantering.*

** SS-EN ISO/IEC 27000*

Standarder beslutas av organisationer

Standarder beslutas av olika standardiseringsorganisationer, exempelvis Svenska Institutet för Standarder (SIS) och the International Organization for Standardization (ISO). Besluten om standarder fattas oftast efter utredning och dialog med de aktörer som efterfrågar och kommer att använda en standard, till exempel utvecklingsföretag och företag som sysslar med säkerhet, sjukvård eller miljö.

Eftersom standarder är frivilliga att använda och heller inte rättsligt bindande i sig blir det sällan några konsekvenser för den som inte följer en standard. Men om en standard krävs enligt bindande regler kan avsteg från sådana regler få konsekvenser (se exempel i avsnitt 3.2).

Uppförandekoder

Uppförandekoder innehåller regler för hur en person ska agera i sitt yrke eller hur ett företag eller en organisation ska bedriva sin verksamhet. Den tas ofta fram av företaget eller organisationen själv, men kan också upprättas gemensamt för en viss typ av verksamhet.

De åtaganden som regleras i uppförandekoden används ofta för att den eller de som tagit fram uppförandekoden ska kunna försäkra sig om eller visa att verksamheten bedrivs på ett korrekt och ansvarsfullt sätt. Uppförandekoder innehåller ofta åtaganden som avser till exempel etik, socialt ansvar och miljömässiga hänsyn.

Exempel på en uppförandekod

Géants uppförandekod för tjänsteleverantörer påvisar att leverantören följer gällande regler för hantering av personuppgifter, exempelvis kraven på ändamål, information till registrerade och informationssäkerhet.*

** GÉANT Data Protection Code of Conduct for Service Providers*

Uppförandekoder beslutas av berörda parter

En uppförandekod beslutas av en eller flera parter, exempelvis ett företag, en bransch eller en verksamhet. Den som har rätt att företräda en part (behörig företrädare) undertecknar uppförandekoden, till exempel styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande.

En uppförandekod är inte rättsligt bindande, men är ofta kopplad till bindande regler som måste följas. Att inte följa bindande regler kan få konsekvenser (se exempel i avsnitt 3.2)

Branschöverenskommelser

Branschöverenskommelser är regler för hur de som är verksamma i en bransch ska agera, till exempel hur fastighetsägare kan använda kamerabevakning i flerfamiljsbostäder eller hur klädbranschen ska arbeta med hållbarhet. Genom att ansluta sig till en branschöverenskommelse förbinder sig företag och organisationer inom branschen att följa reglerna i överenskommelsen. Reglerna är dock inte rättsligt bindande.

Exempel på en branschöverenskommelse

Fastighetsägarnas och Sveriges allmännyttas (SABO) branschöverenskommelse innehåller riktlinjer för behandling av personuppgifter och kameraövervakning i flerbostadshus.*

** Behandling av personuppgifter, inklusive kameraövervakning, vid uthyrning av bostäder" (2010)*

Det är företagen och organisationerna inom en bransch som tar fram branschöverenskommelser, ofta via branschorganisationer.

Branschöverenskommelse beslutas av berörda parter

En branschöverenskommelse beslutas av parterna i överenskommelsen, oftast efter diskussioner och förhandling. Den som har rätt att företräda en part (behörig företrädare) undertecknar överenskommelsen, exempelvis en styrelseordförande, en verkställande direktör eller motsvarande.

Branschöverenskommelser är inte rättsligt bindande, men måste följas av dem som har undertecknat eller valt att följa överenskommelsen.

Andra styrande dokument

Styrande dokument kan till exempel vara riktlinjer, policyer och vägledningar. Sådana dokument kan upprättas och gälla internt, externt, nationellt eller internationellt.

Syftet med styrande dokument är oftast att tydliggöra hur olika regler ska tolkas och tillämpas. Det kan gälla både bindande regler och andra regler. Syftet kan också vara att vägleda chefer och medarbetare om hur de ska agera för att uppfylla krav och skyldigheter i olika regelverk. Styrande dokument finns inom såväl privat som offentlig sektor.

Exempel på annat styrande dokument

Regeringskansliets integritetsskyddspolicy tar upp hantering av personuppgifter i myndigheten, exempelvis regler om insamling av uppgifter, lagringstider, säkerhetsåtgärder och begäran om rättelse.*

** Promemoria 2018-05-09*

Styrande dokument upprättas och beslutas i en organisation eller verksamhet

Styrande dokument beslutas av beslutsfattare för den organisation eller verksamhet där dokumentet ska gälla. Det kan vara en styrelse, en verkställande direktör, en generaldirektör eller annan beslutsfattare.

Styrande dokument är inte rättsligt bindande men förväntas följas av dem som omfattas av reglerna, exempelvis anställda, uppdragstagare och leverantörer. De styrande dokumenten är av vägledande karaktär och innehåller sällan eller aldrig uttryckliga konsekvenser för den som inte följer reglerna. En arbetsgivarens rätt att leda verksamheten är relativt långtgående och att inte följa verksamhetens styrande dokument kan därmed få exempelvis arbetsrättsliga konsekvenser.

3.4 Internationella regler

På den internationella arenan (utanför EU-samarbetet) finns olika regler bland annat i form av konventioner, fördrag, deklarationer, traktater, avtal, överenskommelser och protokoll. Parterna i dessa sammanhang kan till exempel vara länder och icke-statliga organisationer. Reglerna tas fram i olika sammanhang och för olika behov. I de flesta fall handlar det om principer eller regler på en övergripande nivå.

Internationella regler tas ofta fram inom ramen för olika internationella organ och organisationers sak- och intresseområden. Det finns till exempel internationella överenskommelser inom Förenta nationerna (FN), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Världshälsoorganisationen (WHO) och Världshandelsorganisationen (WTO).

Några vanliga typer av internationella regler är konventioner, deklarationer och resolutioner.

- *Konventioner* är överenskommelser mellan två länder, eller mellan flera länder. Ett land som ansluter sig till en konvention förbinder sig att följa densamma.
- *Deklarationer* utarbetas oftast av organisationer och innehåller vägledande principer som inte är rättsligt bindande. Att ansluta sig till en deklaration innebär att man har för avsikt att följa de principer som specificeras i deklarationen.
- *Resolutioner* är en form av uttalanden eller rekommendationer som exempelvis medlemmarna i en mellanstatlig organisation har förbundit sig att följa. Resolutioner är inte rättsligt bindande.

Internationella regler finns till exempel i avtal och överenskommelser, som kan liknas vid ömsesidiga avsiktsförklaringar av politisk och diplomatisk betydelse. Dessa används exempelvis för övergripande samarbets- eller samförståndsavtal. Internationella regler är ofta folkrättsligt bindande⁶.

Internationella regler kan innehålla förpliktelser som kräver nationell lagstiftning. På så sätt kan internationella regler resultera i nationellt bindande regler. Ett exempel är barnkonventionen som blev svensk lag den 1 januari 2020.⁷

⁶ "Folkrätten består av regler och principer som reglerar hur stater och vissa andra internationella aktörer ska samarbeta och agera gentemot varandra", se även www.regeringen.se/regeringens-politik/folkratt/

⁷ Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

4. Hur olika regler förhåller sig till varandra

En regel är sällan fristående, utan ingår i ett regelsammanhang (se kapitel 2 och 3). Det innebär att det i princip alltid finns flera regler som ska tillämpas var för sig eller tillsammans. Kunskap om hur olika regler förhåller sig till varandra är därför viktig.

Detta kapitel beskriver hur olika regler förhåller sig till varandra, bland annat när olika regler ska användas, vilka regler som gäller framför andra eller att vissa regler ersätter andra regler. Utgångspunkten i kapitlet är hur svenska bindande regler förhåller sig till varandra, till andra svenska regler och till internationella regler. Sist i kapitlet finns en fördjupning om den svenska normgivningsmakten, det vill säga förutsättningarna och ordningen för vem som får besluta om bindande regler i Sverige.

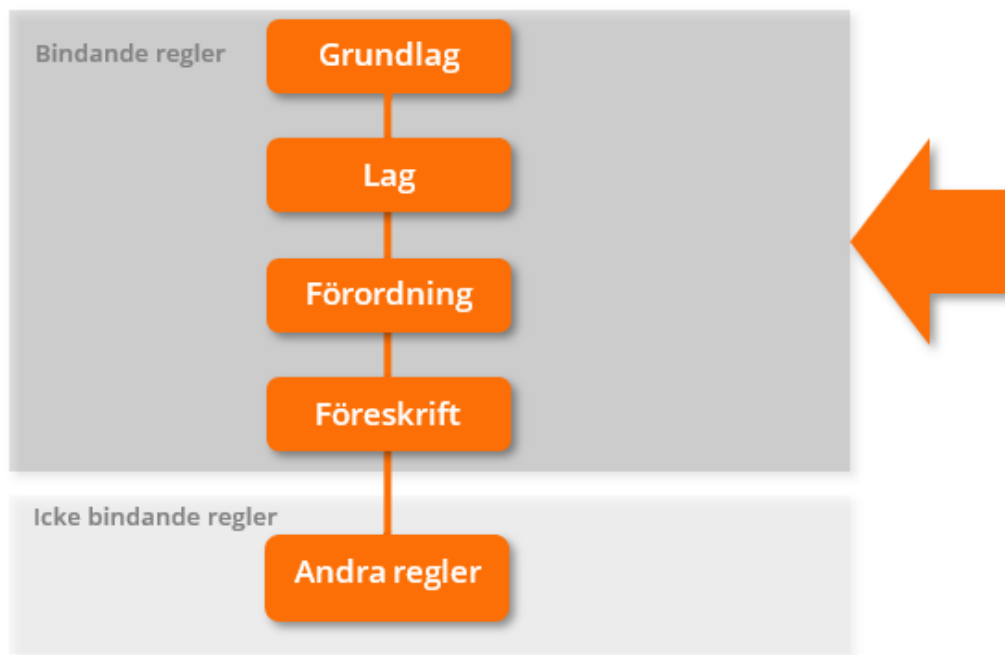
4.1 Bindande regler gäller alltid före andra regler

Regler hänger ihop, oftast hierarkiskt men också parallellt. Exempelvis gäller bindande regler framför regler som inte är bindande och riksdagens lagar har företräde framför regeringens förordningar.

Svenska författningar

Grundlagar och lagar står högst i hierarkin. Efter lagar följer förordningar och därefter myndigheternas föreskrifter. Att en lag står högst i regelhierarkin innebär att reglerna i en lag gäller före reglerna i en förordning, som i sin tur gäller före de regler som finns i myndigheternas föreskrifter. Denna ordning är till hjälp om det uppstår en regelkollision.⁸

⁸ Principen om *lex superiore*, se 11 kap. 14 § regeringsformen. En annan metodregel för att lösa regelkonflikter eller regelkonkurrens är att senare tillkomna lagar gäller före tidigare gällande regler, principen om *lex posteriore*.

Figur 1. I Sverige finns fyra typer av bindande regler. Bindande regler har en given rangordning och är alltid överordnande regler som inte är bindande. Läs mer om olika typer av regler i kapitel 3.

Den hierarkiska ordningen av regler upplevs ofta som tydlig och begriplig. Det är däremot inte alltid lika tydligt vad som gäller för regler på samma nivå, till exempel regler i två olika lagar.

Ett scenario är att regler på samma nivå ska användas parallellt. Det kan handla om att flera regler måste användas i en och samma situation. Ett exempel är när en myndighet ska tillgängliggöra eller lämna ut personuppgifter. Då måste myndigheten använda regler om både sekretess⁹ och hantering av personuppgifter¹⁰.

Ett annat scenario är att regler på samma nivå kan ha en inbördes rangordning. Det bygger på principen om att en så kallad speciallag går före en lag med mer generella regler.¹¹ En speciallag innehåller oftast detaljerade regler för ett utpekad område eller verksamhet. Ett exempel är den speciallag med särskilda regler för Skatteverkets hantering av personuppgifter som rör brott.¹² Reglerna i speciallagen gäller då utöver eller i stället för de generella reglerna i brottsdatalagen.¹³ Det kallas för att brottsdatalagen är subsidiär, det vill säga att brottsdatalagens regler får stå tillbaka för avvikande regler i speciallagen som Skatteverket ska tillämpa.

⁹ Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

¹⁰ EU:s dataskyddsförordning, (EU) 2016/679, m.fl.

¹¹ Principen om lex generalis och lex specialis.

¹² Lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

¹³ Brottsdatalagen (2018:1177).

Andra svenska regler

Bindande regler har alltid företräde framför andra regler. Regler som inte är bindande får heller inte strida mot bindande regler. Det innebär exempelvis att en branschöverenskommelse inte kan användas om den strider mot en lag, förordning eller myndighetsföreskrift. Vilka regler som är bindande, respektive inte bindande, framgår av kapitel 3.

Exempel på regler som inte är bindande är uppförandekoder och certifiering i EU:s dataskyddsförordning.¹⁴ I regler som inte är bindande finns ofta skrivningar om översyn och uppdateringar för att säkerställa att förändringar i bindande regler kontinuerligt tas om hand.

Regler som inte är bindande står sällan i konflikt med varandra. I de flesta fall har reglerna tagits fram för en viss situation eller förutsättning inom ett sakområde, en bransch eller en särskild verksamhet.

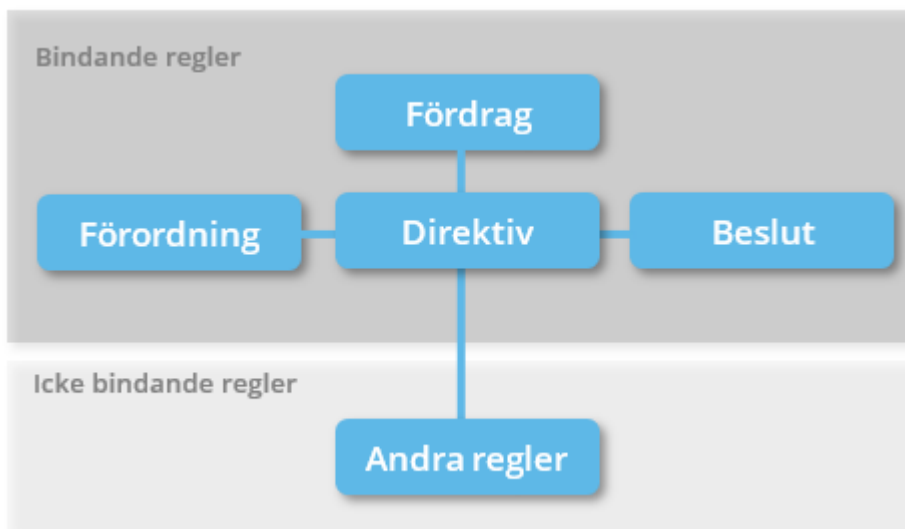
Figur 2. Figuren illustrerar exempel på svenska regler som inte är bindande. Dessa regler är alltid underordnade bindande regler. Fler exempel på regler som inte är bindande ges i kapitel 3.

¹⁴ Avsnitt 5 om Uppförandekoder och certifiering i GDPR.

4.2 Svenska regler i en internationell kontext

Svenska regler hänger ihop med regler utanför landets gränser. Därför påverkas svenska regler när nya internationella regler kommer till, eller när befintliga regler ändras. De svenska reglerna måste därför ofta tillämpas med hänsyn till EU-regler, men också andra internationella regler som Sverige har åtagit sig att följa. EU:s bindande regler är alltid överordnade.

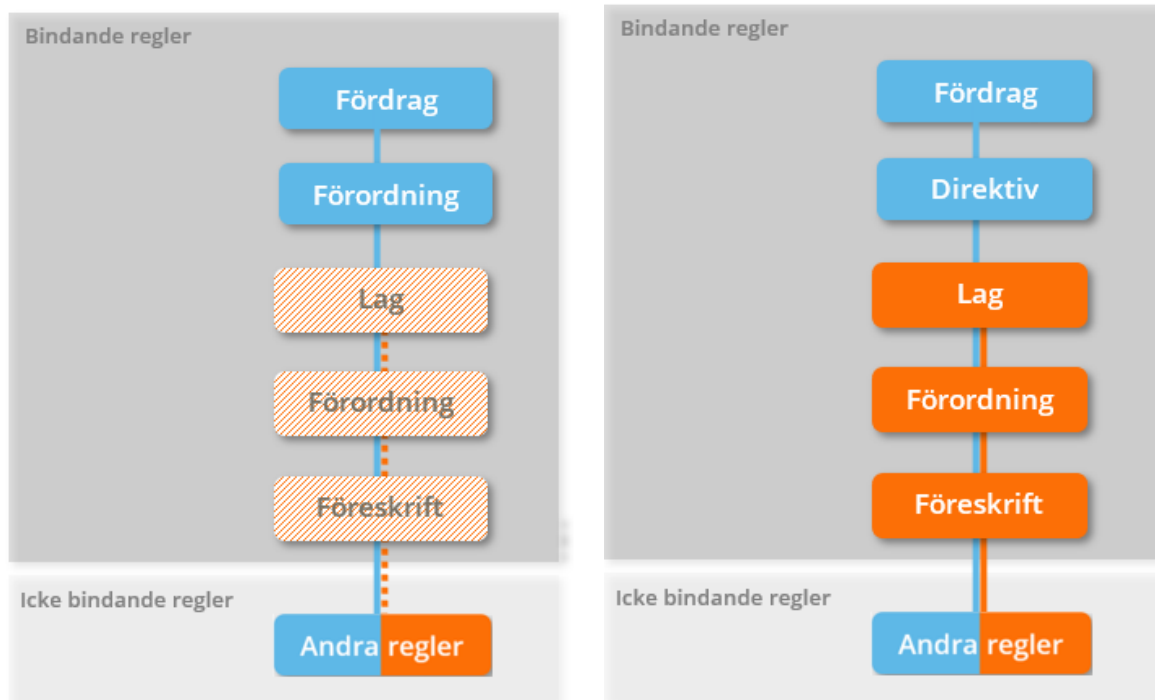
Ofta är svenska regler ett direkt resultat av krav och skyldigheter som framgår av internationella regler, både av EU-regler och andra internationella regler.

Figur 3. På samma sätt som för svenska regler delas EU-reglerna upp i bindande regler och andra regler. Exempel på andra regler är rekommendationer och yttranden. Läs mer om EU-reglerna i avsnitt 3.1.

Bindande regler som beslutas i EU gäller alltid i Sverige. EU-förordningar kan jämföras med svenska lagar och gäller direkt.

Ett EU-direktiv ska i stället genomföras i den nationella lagstiftningen, det vill säga i svenska lagar och förordningar. EU-direktiv har ingen motsvarighet i den svenska regelhierarkin, men kan sägas gälla framför (men också tillsammans med) de nationella regler som genomför direktivet.

Figur 4. Figurerna visar hur svenska regler (orange) och EU:s regler (blå) förhåller sig till varandra i två fall.

Till vänster: EU-förordningar ska jämföras med svenska lagar och gäller direkt. En EU-förordning kan i vissa fall kompletteras med nationell lagstiftning (lagar, förordningar och föreskrifter) för att precisera förordningens innehåll.

Till höger: EU-direktiv kräver alltid svensk lagstiftning.

Internationella överenskommelser kan innehålla regler som innebär förpliktelser för Sverige. Då måste förpliktelserna uppfyllas i form av svenska lagar eller förordningar för att bli bindande. Ett exempel på internationella regler som har införts i svensk lagstiftning är Barnkonventionen.¹⁵

Det finns ingen lättöverskådlig samlad bild av vilka internationella överenskommelser Sverige har ingått.¹⁶ Det kan därför finnas anledning att själv skaffa sig kunskap om vilka nationella och internationella regler som gäller för (eller påverkar) den egna verksamheten. Svenska myndigheter har en skyldighet att föra en förteckning över "sina" internationella överenskommelser. Bransch- och intresseorganisationer har ofta information om de internationella regler som påverkar deras områden.

EU-medlemskapet, men även internationella överenskommelser, påverkar i hög grad vilka regler som finns i Sverige. När regler med internationell koppling väl är på plats är möjligheterna att nationellt

¹⁵ Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter trädde i kraft den 1 januari 2020.

¹⁶ Förordningen (1990:1070) om publicering av Sveriges internationella överenskommelser, m.m. innehåller bestämmelser om att Regeringskansliet ska offentliggöra internationella överenskommelser som Sverige ingår med andra stater eller mellanfolkliga organisationer. Tidigare fanns en publikation för detta offentliggörande, men numera finns informationen på regeringens webbplats. Reglerna om offentliggörande omfattar inte alla internationella överenskommelser och är därmed inte uttömmande (2 §).

bestämma egna regler begränsade. För att påverka regelutvecklingen i en internationell kontext krävs att Sverige aktivt deltar i förhandlingar inför beslut om exempelvis nya eller ändrade EU-regler.

4.3 Rätten att besluta bindande regler

I Sverige är rätten att besluta bindande regler (rättsregler) fördelad mellan riksdag och regering. Fördelningen bygger på principen att de mest centrala och ingripande reglerna i samhället ska beslutas av riksdagen. Det innebär att riksdagen bland annat beslutar om den civilrättsliga lagstiftningen, regler som är betungande för enskilda, om kommunernas ställning, om trossamfund, om folkomröstningar och om val till Europaparlamentet. Regeringens befogenheter att fatta beslut om bindande regler handlar främst om regler för att kunna verkställa riksdagens lagar. Men det kan också avse regler som inte måste beslutas av riksdagen, till exempel regeringens förordningar med instruktioner till de statliga myndigheterna. Instruktionerna innehåller främst regler om myndigheternas uppgifter, organisation och verksamhetsformer.

Riksdagen är det lagstiftande organet i Sverige. Riksdagen kan dock i vissa sammanhang delegera rätten att fatta beslut om bindande regler till regeringen och även öppna upp för regeringens möjlighet att vidaredelegera en sådan rätt till myndigheter. Detta kallas för att riksdagen bemyndigar regeringen och myndigheter att besluta bindande regler. En delegation (ett bemyndigande) ska vara preciserad och framgå av lag (eller förordning).

Ett bemyndigande innebär aldrig en förändring i normhierarkin. Det innebär att regeringen aldrig kan besluta bindande regler i någon annan form än förordning, och en myndighet kan aldrig besluta bindande regler i annan form än föreskrift.

Om myndigheters rätt att besluta bindande regler

För att en myndighet ska få besluta bindande regler i form av föreskrifter krävs att myndigheten har en sådan befogenhet, ett så kallat föreskriftsbemyndigande.¹⁷ Det är regeringen som bestämmer om en myndighet ska få fatta beslut om bindande regler.¹⁸

Ett bemyndigande ska utformas så att det tydligt framgår att myndigheten får meddela föreskrifter. Regler om tillsyn över ett visst område eller att leda eller främja viss verksamhet innebär alltså inte att en myndighet kan besluta om bindande regler (meddela föreskrifter).

Även om ett bemyndigande ger utrymme för föreskrifter av olika slag ska utgångspunkten vara att myndigheten använder bemyndigandet med omdöme och försiktighet.

¹⁷ Ds 1998:43 Myndigheternas föreskrifter, s. 44–46.

¹⁸ Beslut kan även fattas av riksdagen, som dock inte kan delegera direkt till en myndighet (sådant beslut går via regeringen).

5. Om lagstiftningsarbete

I Sverige, liksom inom EU, gäller den så kallade rättsstatsprincipen.¹⁹ Rättsstaten kan beskrivas som en garant för enskildas rättsskydd mot staten. Staten får endast vidta åtgärder som har stöd i lagstiftning (legalitet), staten ska vara saklig och opartisk (objektivitet) och ingripande åtgärder får inte vara mer långtgående än nödvändigt samt rimliga i sitt sammanhang (proportionalitet).²⁰

I detta kapitel beskrivs den svenska lagstiftningsprocessen och motsvarande process för EU:s bindande regler. Andra regler och internationella överenskommelser har också ofta fastställda processer, men kan se olika ut.

Begreppet lagstiftningsprocess använd här i betydelsen framtagande av alla typer av bindande rättsregler, det vill säga svenska lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter samt EU-regler i form av förordningar, direktiv och beslut.

5.1 Den svenska lagstiftningsprocessen

För att besluta nya eller ändrade regler krävs utredning. Processen för att besluta om bindande regler kan beskrivas i ett antal steg - från initiativ och utredning med förslag, till fortsatt beredning och beslut. Hur lång tid ett lagstiftningsprocessen tar varierar, bland annat beroende på hur omfattande regeländringarna är eller om det av någon anledning är särskilt brådskande.²¹ Att ändra en lag tar ofta flera år, medan det normalt går betydligt fortare att ändra en förordning. Även ändringar av myndighetsföreskrifter kan variera i tid.

Nedan följer en översikt över de centrala momenten i den svenska lagstiftningsprocessen. För ökad förståelse och kunskap följer sedan beskrivande texter om respektive moment. Eftersom det vanligtvis är regeringen som driver en regeländringsprocess är det utgångspunkten för beskrivningen. Riksdagsutskotten har också möjlighet att föreslå nya eller ändrade lagregler. I tillämpliga delar gäller de beskrivna momenten också för dessa, mer ovanliga fall.

¹⁹ Rättsstatsprincipen innebär att ingen står ovanför eller utanför lagen, att staten i sin verksamhet måste följa bindande regler (gällande rätt) och att det finns garantier mot missbruk av statsmakten, exempelvis genom oberoende domstolar och granskningsorgan. I en rättsstat måste processen för att besluta om bindande regler vara både känd och öppen.

²⁰ De grundläggande rättsprinciperna framgår av regeringsformen.

²¹ Exempelvis har Corona pandemin som startade i mars 2020 inneburit utredning, remittering och beslut om nya och ändrade regler på mycket kort tid.

Moment i processen	Lag	Förordning	Föreskrift
Initiativ	✓	✓	✓
Utredning	✓	✓	✓
Förslag från utredningen	✓	✓	✓
Beredning av förslag	✓	✓	
Remiss	✓	✓	✓
Beredning efter remissvar	✓	✓	✓
Lagrådsremiss	✓		
Proposition	✓		
Utskottsförslag	✓		
Beslut	✓	✓	✓
Utfärdande och kungörande	✓	✓	✓
Uppföljning			✓

Tabell 2. Översikt över de centrala momenten i den svenska lagstiftningsprocessen.

Initiativ

I Sverige kan alla framföra behov av nya eller ändrade regler i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter. Det är vanligtvis regeringen som tar initiativet till ett lagstiftningsarbete, men även riksdagens ledamöter har möjlighet att initiera behov av nya eller ändrade regler. Behovet av regeländringar framförs ofta av myndigheter, branschorganisationer eller av riksdagen. Nya eller ändrade EU-regler innebär också att ett lagstiftningsarbete kan behöva initieras.

Hos myndigheter initieras föreskriftsarbetet främst av ändringar i nationella lagar och förordningar eller utifrån behovet av ändringar i befintliga föreskrifter.

Utredning

När behov av regeländringar har konstaterats inleds processen med ett utredningsarbete. För nya eller ändrade regler i lagar tar regeringen vanligtvis fram ett direktiv och utser en kommitté eller särskild utredare.²² Kommittéer (härefter inbegripet särskilda utredare) får i uppdrag att undersöka förutsättningarna för regeländringar och att föreslå nya eller ändrade regler. En kommitté är alltid tidsbe-

²² En kommitté eller en särskild utredare har status som tillfällig myndighet som bildats för att skaffa underlag för ett politiskt ställningstagande. Kommittéer och särskilda utredare lyder under regeringen, men myndighetsformen ger en relativt stor självständighet, vars ramar sätts av kommittéförordningen (1998:1474) och uppdragets utformning enligt kommittédirektiven, se till exempel Kommittéhandboken (Ds 2000:1), s. 9–11.

gränsad, vanligtvis ett till två år. En utredning kan även genomföras av en ensamutredare eller av tjänstemän Regeringskansliet, och kallas då bokstavsutredning.

Vad gäller föreskrifter är det myndigheten som själv utreder förutsättningarna för nya eller ändrade föreskrifter. Då handlar det både om att utreda myndighetens befogenheter att besluta bindande regler och om hur reglerna ska utformas. Läs mer om myndigheters föreskriftsbemyndiganden i avsnitt 4.3.

Förslag

En kommitté utreder förutsättningarna och tar fram förslag på regeländringar. Förslagen lämnas i en rapport som kallas betänkande. Motsvarande rapport kallas departementsstencil (Ds) om förslagen lämnas efter utredning i Regeringskansliet. I betänkandet (eller departementsstencilen) presenteras författningsförslagen tillsammans med bedömningar och slutsatser. Varje förslag innehåller en relativt omfattande konsekvensanalys som bland annat ska beskriva förslagets kostnader, påverkan på sysselsättning och offentlig service, jämställdhet, integration och samhällsekonomi.

Myndighetsföreskrifter utreds i den föreskrivande myndigheten och förslagen läggs fram inom ramen för myndighetens interna process. Även en myndighets förslag till regeländringar omfattas av krav på konsekvensutredning.

Beredning av förslag

När förslagen (betänkandet) från en kommitté har lämnats till regeringen inleds en beredning inom Regeringskansliet. Det handlar främst om att ta ställning till om förslagen ska tas vidare i lagstiftningsprocessen. Detta sker även när det handlar om förslag som tagits fram inom Regeringskansliet.

I en myndighet är det ofta en rättsavdelning eller motsvarande som har huvudansvaret för myndighetens föreskrifter och koordinerar myndighetens interna beredning av förslagen.

Remissförfarande

Regeringen skickar ut förslagen på remiss. Det innebär att regeringen vänder sig till ett urval av myndigheter och organisationer (remissinstanser) för att inhämta synpunkter. Remissförfarandet är viktigt för att regeringen ska kunna bedöma om förslagen bland annat kommer att kunna få genomslag och önskad effekt både för regelgivaren och regel användarna.

Statliga myndigheter under regeringen måste svara på remisser från regeringen, medan det är frivilliga för till exempel kommuner och intresseorganisationer. Därtill får vem som helst lämna synpunkter i ett remissförfarande, även den som inte ingår i urvalet av remissinstanser. Remisstiden är vanligtvis tre månader, men den kan variera.

Det är vanligt att även myndigheter remitterar förslag på nya eller ändrade föreskrifter för att inhämta synpunkter från relevanta aktörer. Ett formellt krav är att inhämta yttrande från Regelrådet²³ och att samråda med Näringslivets Regelnämnd²⁴ när nya eller ändrade myndighetsföreskrifter påverkar företag, eller bedöms få konsekvenser för företagen.

Beredning efter remissvar

När remissvaren har kommit in till Regeringskansliet sammanställer det ansvariga departementet svaren, och arbetet med att ta fram regeringens förslag på regeländringar inleds. Om regeländringar avser en lag utarbetar regeringen en proposition.

En myndighet hanterar remissvar och yttranden på förslagen om myndighetsföreskrifter inom ramen för sin interna föreskriftsprocess.

Lagrådsremiss och Lagrådets yttrande

Många lagförslag granskas av Lagrådet. Kravet omfattar grundlagar som gäller tryck- och yttrandefriheten i vissa medier, lagar som berör enskilda människors fri- och rättigheter, deras personliga och ekonomiska förhållanden eller individers skyldigheter gentemot det allmänna.

När ett lagförslag ska granskas av Lagrådet utarbetar regeringen (eller ansvarigt riksdagsutskott) en lagrådsremiss. Den är skriftlig och föredras också muntligen för Lagrådets ledamöter. Lagrådet lämnar sina synpunkter i form av ett yttrande, som inte är bindande för regeringen att följa.

Förordningar och myndighetsföreskrifter omfattas inte av kravet på lagrådsgranskning.

Proposition

Regeringen utarbetar förslag om nya och ändrade lagar i form av en proposition. Hur propositionen slutligen utformas beror på vad Lagrådet har sagt i sitt yttrande. Propositionen med lagförslag lämnas till riksdagen.

Förordningar och myndighetsföreskrifter beslutas inte av riksdagen och någon proposition är därmed inte aktuell.

Lagrådets uppgifter och ledamöter

Lagrådet har till uppgift att granska lagförslag för att:

- *säkerställa att förslaget följer svenska grundlagar och svensk rättsordning*
- *förhindra regelkrockar*
- *förslagen ska uppfylla rätts-säkerhetskraven*
- *säkerställa att förslaget är utformat så att lagen tillgodoser sina syften, och*
- *identifiera problem som kan uppstå vid tillämpningen.*

Lagrådets ledamöter är, eller har varit, domare i Högsta domstolen eller i Högsta förvaltningsdomstolen.

²³ Regelrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket. Rådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

²⁴ Näringslivets Regelnämnd (NNR) är en oberoende, politiskt obunden ideell förening. NNR:s uppgift är att förespråka och verka för effektivare och mindre kostsamma regler samt en minskning av företagens uppgiftslämnande i Sverige och EU.

Utskottsbetänkande

När riksdagen mottagit regeringens lagförslag lämnas propositionen till ett utskott för beredning. Utskottet lämnar därefter ett förslag till beslut i form av ett utskottsbetänkande.

Förordningar och föreskrifter beslutas inte av riksdagen och den beskrivna riksdagsbehandlingen är därmed inte aktuell för sådana regeländringar.

Beslut

Med utgångspunkt i utskottsbetänkandet fattar riksdagen beslut. Beslutet fattas av riksdagsledamöterna, som huvudregel med enkel majoritet. Ändringar av grundlagar kräver två likalydande riksdagsbeslut, där det andra beslutet fattas först efter att det hållits ett riksdagsval och den nya riksdagen har samlats.²⁵

Efter beslutet skickar riksdagen en skrivelse till regeringen. Det är sedan regeringens uppgift att hantera beslutet så att lagen blir gällande (se om utfärdande och kungörande nedan).

Beslut om förordningar fattas kollektivt²⁶ av regeringen. Det sker vanligtvis vid regeringens veckovisa sammanträde. Även förordningar ska hanteras på ett särskilt sätt för att bli gällande (se om utfärdande och kungörande nedan).

Myndigheters föreskrifter beslutas som huvudregel av myndighetens ledning²⁷, det vill säga en styrelse, generaldirektören eller myndighetens nämnd (beroende på myndighetens ledningsform).

Utfärdande och kungörande

Det är regeringen som utfärdar lagar och förordningar. Regeringen ska därefter offentliggöra (kun-

Exempel på en lagstiftningsprocess i Sverige

Exemplet visar tidpunkter i processen för den kompletterande nationella dataskyddslagen.

Lagstiftningsprocessen i tid: Drygt 2 år

- Kommittédirektiv (dir. 2016:15) 25 feb 2016
- Betänkande (SOU 2017:39) 12 maj 2017
- Kompletterande departementspromemoria (Ju2017/04264/L6) 29 sep. 2017
- Lagrådsremiss 21 dec 2017
- Lagrådets yttrande 21 jan 2018
- Proposition (prop. 2017/18:105) 20 feb 2018
- Utskottsbetänkande (2017/18: KU23) 12 apr 2018
- Riksdagsskrivelse (rskr. 2017/18:224) 18 apr 2018
- Ny lag (SFS 2018:218) 19 apr 2018
- Lagen träder i kraft 25 maj 2018

²⁵ 8 kap. 14 § regeringsformen.

²⁶ Av 7 kap. 3 § framgår att regeringsärenden avgörs av regeringen vid regeringssammanträde. Ett kollektivt beslutsfattande förutsätter gemensam beredning (alla departement) av samtliga regeringsärenden och genomförs enligt fastställda rutiner.

²⁷ 4 § 5 myndighetsförordningen (2007:515).

göra) lagarna och förordningarna i Svensk författningssamling (SFS) för att de ska börja gälla. SFS är en kronologisk sammanställning av gällande (och upphävda) lagar och förordningar.

Myndighetsföreskrifter tas fram av myndigheten och offentliggörs (kungörs) i myndighetens författningssamling som i likhet med SFS är en kronologisk sammanställning av gällande och upphävda föreskrifter. I vissa fall kungörs myndighetsföreskrifter i ett läns författningssamling eller i SFS.²⁸

Uppföljning

Myndigheter är skyldiga att följa upp konsekvenserna av sina föreskrifter och allmänna råd. Om de grundläggande förutsättningarna har ändrats ska myndigheten ompröva föreskrifterna.²⁹

Någon allmän skyldighet för riksdag och regering att följa upp konsekvenserna för lagar och förordningar finns inte.

²⁸ 6 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar samt författningssamlingsförordningen (1976:725).

²⁹ 10 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

5.2 EU:s lagstiftningsprocess

De flesta av EU:s bindande regler antas genom det som kallas det ordinarie lagstiftningsförfarandet. I denna lagstiftningsprocess har Europaparlament och Europeiska unionens råd (också kallat Ministerrådet eller bara Rådet) lika mycket att säga till om. I de fall institutionerna gemensamt ska besluta om bindande regler måste de vara eller komma överens om EU-kommissionens lagförslag för att det ska antas som bindande EU-regler.

För ökad förståelse och kunskap följer nedan beskrivande texter om de olika momenten i EU:s ordinarie lagstiftningsförfarande, som används för att besluta EU-förordningar och EU-direktiv.

Initiativ

EU-kommissionen föreslår bindande EU-regler. Kommissionen initierar regeländringar genom att ta fram så kallade färdplaner för viktiga nya lagar, utvärdering av befintliga lagar och kontroller av ändamålsenlighet hos befintliga lagar. I färdplanerna beskriver kommissionen vad som ska uppnås och förklarar behovet av ett EU-initiativ. Om åtgärderna medför stora konsekvenser för ekonomi, miljö eller samhälle tar kommissionen fram en konsekvensbedömning i stället för en färdplan.

Behovet av regeländringar kan också initieras av andra aktörer, bland annat av EU-medborgarna (medborgarinitiativ), Europeiska unionens råd och Europaparlamentet. Oavsett varifrån ett lagstiftningsinitiativ kommer är det EU-kommissionen som inleder EU:s lagstiftningsprocess genom att lägga fram förslag.

Förslag från EU-kommissionen

Ett förslag från kommissionen tas fram på ett öppet sätt med utgångspunkt i underlag och synpunkter från allmänheten och berörda parter. Alla som kan påverkas av en befintlig eller föreslagen EU-åtgärd kan lämna synpunkter, till exempel myndigheter, företag, organisationer i civilsamhället och allmänheten. Kommissionen kan också be om synpunkter inom ett visst område och vända sig till särskilda målgrupper genom exempelvis riktade samråd, möten och diskussionsforum på nätet.

Kommissionens förslag lämnas först till Europaparlamentet. Samtidigt skickas förslaget till medlemsländerna. I Sverige hamnar kommissionens förslag hos ett ansvarigt departement, som tillsammans med övriga departement tar fram den svenska ståndpunkten.

Innan regeringen kan presentera den svenska ståndpunkten i Europeiska unionens råd måste regeringen samråda med riksdagen. Samrådet sker i riksdagens EU-nämnd.³⁰ Den svenska ståndpunkten framförs sedan vid förhandlingar på olika nivåer rådet, bland annat mellan tjänstemän i en rådsarbetsgrupp och mellan medlemsländerna i en särskild kommitté.³¹

³⁰ EU-nämnden är riksdagens organ för samråd med regeringen i EU-frågor. Nämnden har 17 ledamöter och samtliga riksdagspartier finns representerade.

³¹ *Coreper*, en kommitté inom rådets organisation som bereder ärenden innan de tas upp på ministernivå.

Behandlingar i både parlamentet och rådet

När kommissionen har lämnat lagförslaget till Europaparlamentet går parlamentet igenom texten, gör ändringar och lämnar över sitt ställningstagande till Europeiska unionens råd. Rådet gör motsvarande genomgång av kommissionens förslag och parlamentets ändringar. Parlamentet och rådet kan enas vid första behandlingen och lagförslaget kan antas. Om de inte är överens görs motsvarande genomgång, först i parlamentet och sedan i rådet, i en andra behandling.

Ändringar och tillägg från behandlingar i parlamentet och rådet lämnas över till medlemsländerna. Då kan den svenska regeringen behöva samråda med riksdagen igen. Det är inte ovanligt att samma fråga måste tas upp vid flera tillfällen i riksdagens EU-nämnd beroende på vad som sker i parlamentets och rådets behandlingar av lagförslaget. EU:s ordinarie lagstiftningsprocess är i många fall resurskrävande och tar ofta lång tid.

Förlikning

Om parlamentet och rådet inte kan enas efter den andra omgången läggs förslaget fram till en förlikningskommitté. Den består av lika många företrädare från parlamentet och rådet. Företrädare från kommissionen deltar också i kommitténs möten. När kommittén har enats skickas texten till parlamentet och rådet för beslut att anta lagstiftningen.

Besluten om EU-lagstiftning

Parlamentet och rådet antar lagstiftningen gemensamt, men genom separata beslut. I parlamentet fattas beslutet med enkel majoritet och i rådet med kvalificerad majoritet. Själva lagstiftningsdokumentet ska undertecknas av parlamentets talman och rådets ordförande samt rådets generalsekreterare. All lagstiftning måste offentliggöras för att alla unionsmedborgare, andra personer, företag och organisationer ska få vetskap om de nya eller ändrade reglerna. Offentliggörandet sker i EU:s officiella tidning³².

Som huvudregel träder nya eller ändrade EU-regler i kraft 20 dagar efter det att reglerna offentliggjorts i EUT. Andra tidsfrister kan gälla och framgår då i stället direkt, vanligtvis i en paragraf (artikel), i de nya eller ändrade reglerna.

En EU-förordning gäller direkt i alla medlemsländer och kan sägas motsvara respektive lands egna lagar. Ett direktiv kräver nationell lagstiftning för att kunna börja tillämpas. För att nya eller ändrade nationella regler ska hinna komma på plats i respektive medlemsland innehåller direktiven vanligtvis en tidpunkt för när direktivet ska börja tillämpas i medlemsländerna. Det kan handla om ett eller flera år från det att EU-direktivet beslutats, offentliggjorts och därmed rent formellt trätt i kraft.

³² <https://eur-lex.europa.eu/>

6. Varför länder gör olika

Vid jämförelse med andra länder är det viktigt att förstå att varje land har ett eget rättssystem. Dessutom påverkar olika statsskick och förvaltningsmodeller hur länder tar fram och tillämpar regler.

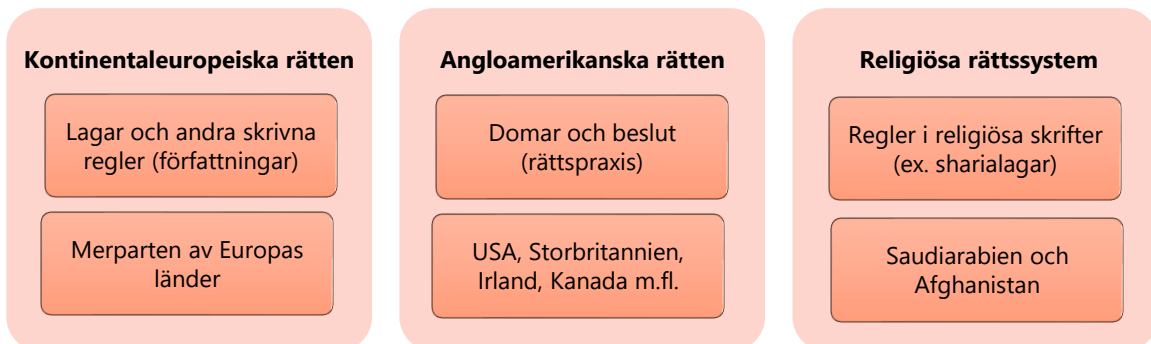
Ett lands nationella regler tas fram och tillämpas utifrån landets rättssystem. Reglerna utgår från nationella behov och förutsättningar av främst inrikespolitisk karaktär, men också utifrån kulturella aspekter. Nationella regler kan endast tillämpas inom det egna landets gränser.

Internationella regler tas vanligtvis fram efter förhandling med de länder som ska omfattas av reglerna och avser regler av exempelvis principiell eller gemensampolitisk karaktär. Internationella regler ska också tillämpas nationellt, men då på ett enhetligt sätt i jämförelse med övriga länder som omfattas av reglerna.

Detta kapitel inleds med en kort beskrivning för att exemplifiera några olika rättssystem. Därefter läggs fokus på EU-reglerna och medlemsländernas nationella tillämpning av dessa.

6.1 Olika rättssystem

Det finns flera olika typer av rättssystem i världen. Tre exempel är kontinentaleuropeisk rätt, angloamerikansk rätt och religiösa rättssystem.

Figur 5. Exempel på olika typer av rättssystem, vilken typ av bindande regler som används i de olika systemen och exempel på länder vars nationella rättsordning bygger på ett visst rättssystem.

Den kontinentaleuropeiska rätten bygger på skrivna regler. Det innebär att lagstiftningen är central vid tillämpning och tolkning av regler. Merparten av rättssystemen i Europa tillhör den kontinentaleuropeiska rätten.

Angloamerikansk rätt tar sin utgångspunkt i domar och beslut och saknar ofta skrivna regler. Länder som USA och Storbritannien tillhör den angloamerikanska (anglosaxiska) rätten. Det gör även de flesta länder som ingår eller har ingått i det brittiska samväldet, såsom Kanada, Australien, Nya Zeeland, Sydafrika och Indien.

Religiösa rättssystem tar sin utgångspunkt i religioners olika skrifter. Dessa skrifter kan vara underlag till särskilda regler, men används också vid tillämpning och tolkning av regler. Saudiarabien och Afghanistan har religiösa rättssystem. Iran och de nordafrikanska länderna är exempel på länder som delvis har ett religiöst rättssystem.

Det finns även så kallade pluralistiska system, som är en blandning av flera rättssystem. Exempelvis har Skottland ett pluralistiskt rättssystem, där det finns inslag av både angloamerikansk och kontinental-europeisk rätt. Detta gäller även för några delstater i USA och Kanada.

Eftersom varje land har sitt eget rättssystem är länder i princip aldrig helt jämförbara. Länder med liknande regelgivning och regeltillämpning utgår vanligtvis från samma typ av rättssystem. Men även länder som tillhör samma övergripande rättssystem kan skilja sig åt, exempelvis hur lagstiftningsprocessen går till och vilka rättskällor³³ som används vid tillämpning och tolkning av regler.

6.2 Samma EU-regler, men ändå olika

Medlemsländerna i EU omfattas av EU:s bindande regler (se kap. 3).

EU-förordningar gäller direkt och kan jämföras med medlemsländernas nationella lagar. Syftet med en EU-förordning är att säkerställa en enhetlig tillämpning av reglerna inom hela EU. En förordning kan dock innehålla regler som kräver (eller ger möjlighet) att landet preciserar förordningens regler med hjälp av kompletterande nationella regler.

Möjligheten att besluta om nationella kompletterande regler ger medlemsländerna en viss frihetsgrad, som skulle kunna uppfattas resultera i skillnader. I EU:s dataskyddsförordning (GDPR) finns det till exempel krav på att länderna ska besluta om kompletterande nationella regler. GDPR ger också möjligheter för länderna att göra kompletteringar.³⁴

Syftet att säkerställa en enhetlig tillämpning av reglerna inom hela EU gäller även för EU-direktiv. Detta måste beaktas när medlemsländerna utreder och beslutar om de nationella regler som genomför direktivet i varje land. När ett EU-direktiv innehåller så kallade minimikrav kan ett medlemsland välja att besluta om strängare regler.³⁵

³³ Begreppet innebär att det är där vi i första hand ska söka information om vad som gäller för en viss rättslig fråga. I det svenska rättssystemet är rättskällorna lagar, förarbeten (ex. betänkanden och propositioner), rättspraxis och juridisk litteratur (doktrin).

³⁴ Kompletterande regler kan endast innebära en precisering av förordningens regler, och får aldrig avvika från reglerna i den aktuella EU-förordningen.

³⁵ De nationella reglerna får inte avvika från reglerna i det aktuella EU-direktivet.

6.3 Skillnader kan bero på internationella regler

Internationella regler är valbara. Varje enskilt land bestämmer själv om att ansluta sig. Valet att ansluta sig till internationella regler kan innebära att den nationella lagstiftningen behöver anpassas för att motsvara den internationella regelns åtaganden och förpliktelser.

Om ett land har anslutit sig till internationella regler är det alltså en ytterligare dimension till varför det kan finnas skillnader i länders nationella regler. På samma sätt kan det innebära skillnader i hur reglerna tillämpas och tolkas.

Källor och information

Lagar och regler

Källorna är listade i bokstavsordning.

- Brottsdatalog (2018:1177)³⁶
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)³⁷
- Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2016/C 202/02)³⁸
- Fastighetsägarna Sverige och SABO. 2010. Branschöverenskommelse - behandling av personuppgifter, inklusive kameraövervakning vid uthyrning av bostäder³⁹
- Författningssamlingsförordning (1976:725)⁴⁰
- Förordning (1990:1070) om publicering av Sveriges internationella överenskommelser, m.m.⁴¹
- Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning⁴²
- Förordning (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning⁴³
- *GÉANT Data Protection Code of Conduct*. For Service Providers established in European Union, European Economic Area and countries with adequate data protection pursuant to Article 25.6 of the directive 95/46/EC⁴⁴
- Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform⁴⁵
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter⁴⁶
- Lag (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område⁴⁷
- Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning⁴⁸

³⁶ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsdatalog-20181177_sfs-2018-1177

³⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&qid=1622207390723&from=SV>

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=SV>

³⁹ https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/sabo.se/protected/Bransch%C3%B6verenskommelse%20PUL.pdf?X-Amz-Content-Sha256=UNSIGNED-PAYLOAD&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIAJUSUSBBBJXNMHVUQ%2F20210607%2Fcentral-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20210607T112759Z&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Expires=3900&X-Amz-Signature=97e7eddeb202805be0b235d4fa8c18a5486c5a45abaa5bd1b1ba7da20a3f7b2a

⁴⁰ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forfattningssamlingsforordning-1976725_sfs-1976-725

⁴¹ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19901070-om-publicering-av_sfs-1990-1070

⁴² www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20071244-om-konsekvensutredning-vid_sfs-2007-1244

⁴³ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2018219-med-kompletterande_sfs-2018-219

⁴⁴ www.geant.net/uri/dataprotection-code-of-conduct/v1

⁴⁵ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152

⁴⁶ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197

⁴⁷ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181696-om-skatteverkets-behandling-av_sfs-2018-1696

⁴⁸ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2018218-med-kompletterande-bestammelser_sfs-2018-218

- Myndigheternas föreskrifter - Handbok i författningsskrivning (Ds 1998:3)⁴⁹
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)⁵⁰
- Regeringskansliets riktlinjer för behandling av personuppgifter (2018-05-09)
- Skatteverkets föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i Skatteverkets beskattningsdatabas (SKVFS 2018:12)⁵¹
- Svenska institutet för standarder. Ledningssystem för informationssäkerhet. Webbsida: *Detta är ISO 27000*⁵²

Information om lagar och regler

Källorna är listade i bokstavsordning.

- Europeiska rådet. Europeiska unionens råd. *Det ordinarie lagstiftningsförfarandet* (webbsida)⁵³
- Europeiska unionen. *EU-lagstiftning* (webbsida)⁵⁴
- Regeringen. *Lagstiftningsprocessen* (webbsida)⁵⁵
- Regeringen. *Svensk författningssamling (SFS) i tryckt format* (webbsida)⁵⁶
- Regeringen. Sveriges internationella överenskommelser (webbsida)⁵⁷
- Sveriges riksdag. *EU-information* (webbsida)⁵⁸
- Sveriges riksdag. Grundlagarna (webbsida)⁵⁹

⁴⁹ www.regeringen.se/49b6d1/contentassets/44ea3b47262b42988e84bfec39c8c8e2/myndigheternas-foreskrifter-ds-199843

⁵⁰ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400

⁵¹ www4.skatteverket.se/download/18.65c5305c1668c75795f5a3/1540208764016/SKVFS%202018_12.pdf

⁵² www.sis.se/iso27000/dettariso27000/

⁵³ www.consilium.europa.eu/sv/council-eu/decision-making/ordinary-legislative-procedure/

⁵⁴ https://europa.eu/european-union/law_sv

⁵⁵ www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/lagstiftningsprocessen/

⁵⁶ www.svenskforfattningssamling.se/

⁵⁷ www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/

⁵⁸ <http://eu.riksdagen.se/>

⁵⁹ www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/grundlagarna/

Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) arbetar för att skapa goda förutsättningar för innovation och konkurrenskraft samtidigt som utvecklingen och spridningen av ny teknik sker tryggt, säkert och med ett långsiktigt samhällsperspektiv.

Läs gärna mer på vår webb: kometinfo.se

e-post: n.komet@regeringskansliet.se